

גלוסר מונחי לעז

הנה כמה כללים באשר לגלוסר הניתן כאן:

- כל המונחים המופיעים בגלוסר סומנו בטבעת עילית בגוף החיבורים, ואולם – מכיוון שלא ניתן סימון כאשר מונח כלשהו חזר ונשנה כמה פעמים – ישנם מופעים רבים בהם קיים כאן הסבר למונח, על־אף שאין הוא מסומן באתרו.
- הסברי המונחים ניתנים תוך מתן דגש להתייחסויותיו של שב"ד אליהם, וללא יומרה להקיף את כל קשת משמעויותיהם וענפיהם.
- בין סוגריים רבועים ניתנת המשמעות בשפת המקור; יושם לב כי אין זה תרגום מדויק אלא מסירת המשמעות המקורית בהתאמה לניסוח העברי.
- בין סוגריים עגולים ניתנת משמעות משנית או מסתעפת, כזו שהיא אפשרית אך אינה הכרחית, או כזו התקפה רק בחלק ממופעי המונח בכתביו של שב"ד.
- לאחר פסיק ניתן משמע קרוב ודומה לקודמו; לאחר נקודה־פסיק ניתנת וריאציה שונה של המשמע הקודם; לאחר נקודה – ניתן משמע אחר.
- המונחים ניתנים בכתוב חסר בשל ניקודם המלא, ולכן הכתיב איננו תמיד זהה לזה שבו הופיעו המונחים בגוף המהדורה.

- אַבְקוּאַצְיָה** ריקון, פינוי (במשמעות: פינוי המוני וכללי).
- אוּזוּרְפָּצְיָה** תפיסת שלטון (חֲזָקָה או שליטה) על ידי מי שאינו ראוי לכך, שלא כדין (בדרכי אלימות ועושק). משטר קיים שהשתרר כנ"ל (ולכן אינו ראוי להכרה). הסגת גבול.
- אוּזוּרְפָּטוֹר** – שליט (או אנס) הנוהג כנ"ל. משטר המשתרר כנ"ל. פולש זר, מסיג גבול.
- אוּטְרָקְיָה** [יְנִינִית: השגה עצמית]. עצמאות, התנהלות בלתי תלויה. כלכלה: הסתפקות בייצור עצמי ובמקורות פנימיים, ללא היזקקות לייבוא.
- אוּטְרָקִי** – המתנהל כנ"ל. כלכלה: משק אוטרכי – כנ"ל.
- אוֹיְקוּמָנִי** ראה: אֵיקוּמָנִי
- אוֹנְטוֹרְאָלִי** שייתכן; עשוי (או עלול) להתרחש או להופיע. צפוי להתפתח (ולהבשיל) בעתיד.
- אוֹנְטוֹלוֹגְיָה** [יְנִינִית: אונטו – להיות]. פילוסופיה: תורת ההוויה (או תורת היש') – ענף פילוסופי הקשור למטפיסיקה, ועוסק בחקר ההוויה ובמהותם של עצמים, ישויות או רעיונות. כאן נידונות גם שאלות היש והאין, כמרגם ההבחנות בין החומרי למופשט.
- אוֹנְטוֹלוֹגְיָה** – 'יש'. ארוג בהוויה. שייך לתורה הנ"ל.
- אוֹקוּפָּצְיָה** כיבוש, חֲזָקָה (אלימה), שליטה בכוח.
- אוֹקוּפָּנָט** – כובש, שולט כנ"ל. (כינוי לשלטון הזר הבריטי בפרסומי הלח"י).
- אַטְבִּיזִם** [לטינית: העובר מן הסב]. מורשת מדורות קדומים (אשר צצה מבלי שהופיעה בדורות הביניים); תכונה רוחנית תורשתית (קיבוצית) הטבועה בְּאוֹפִי; התגלותה של תכונה כזו (לאחר שנעלמה). תכונה כנ"ל אשר קשה להיפטר ממנה.
- אַטְבִּיסְטִי** – שייך לנ"ל, נושא אופי כנ"ל.
- אַטְטִיזִם** [צרפתית: אָטָט – מדינה, ממשל]. דוקטרינה המעניקה כוח לִמְנַגְנוֹן הממשלי (או לְמַלְךְ) להתערב ולכפות החלטות בתחומי הכלכלה, החינוך, הדת וכו'. תוצאה מסתברת (ומוכחת) היא עריצות הממשל (או המלך), שלילת חירותם האישית של האזרחים, וחדירת השליט (בתכנים ובכוח) לתחומים האמורים להיות מחוץ לסמכותו.
- אַטְטִיסְטִי** – שייך לנ"ל או דוגל בו, נושא אופי כנ"ל.
- איזוֹלָצְיָה** בידוד, הפרדה.
- איִמְנָנְטִי** טבוע בתוך, כלול בְּדַבְר (בהכרח), מובנה באופן פנימי.

- אַיִמְפְּלִיקַצְיָה** [לטינית: קיפול, קָפֵל]. משמעות (מעשית); משמעות נלִיית הכלולה בדבר. כוונה מרומזת. תוצאת-לְוֵאי (או השלכה); נגזרת של הדבר.
- אַיִמְפְּרֹבִיזַצְיֹנִי** [לטינית: בלא חיזוי מראש]. מאולתר, שאינו יסודי ושיטתי, שנעשה ללא תכנון.
- אַיִמְפְּרִיב** צו מחייב, הוראה; (גם במשמע: דרך חיים מחויבת).
- אַיִמְפְּרִיבִי** – שייך לנ"ל או נושא את אופיו.
- אַיִנדוּקַצְיָה** היסק מן הפרט אל הכלל, מן הקטע אל המכלול. היסק מן הגורם אל התוצאה. (ההפך: דְּדוּקַצְיָה).
- אַיִנדוּקַטִיבִי** – על דרך האינדוקציה.
- אַיִנטַנְסִיפִיקַצְיָה** המרצה, הגברה, 'צבירת אינטנסיביות', מהלך של התעצמות (גם רוחנית ונפשית). מעבר לגישה יסודית ושיטתית.
- אַיִנטַרוּוֶרְטִי** פונה (או מופנה) כלפי פנים. (היפוכו: אֶקְסַטְרוּוֶרְטִי).
- אַיִנטַרְפְּרַטְצְיָה** פרשנות, הסבר.
- אַיִקוּמְנִי** כלל-עולמי, אוניברסלי. (בייחוד פֶּהֶקְשֶׁר של הכנסייה הנוצרית, אך גם במובן מושאל).
- אַמְבִּיבּוּאַלְנְטִי** דו ערכי, נושא שני הפכים, מכיל שתי משמעויות סותרות.
- אַמְפִּיבִי** [יִוִּנִית: משני צדדים]. תואר לבעל-חיים או לכלי המתפקד בים וביבשה. בהשאלה: ימי ויבשתי גם-יחד (במובן כללי).
- אַנְטוֹנִים** [יִוִּנִית: שם שכנגד]. מושג או ערך נגדי לְמִשְׁנֵהוּ, היפוכו של דבר.
- אַנְטִינוֹמִיָה** [יִוִּנִית: חוקים נוגדים]. סתירה או ניגוד בין שני חוקים, הנחות, תפיסות, עקרונות או ערכים; ניגוד בין מסקנותיהם או תוצאותיהם של הנ"ל.
- אַנְטִינוֹם** – חוק שכנגד; כל אחד מן הנ"ל הסותר את מִשְׁנֵהוּ.
- אַנְטִינוֹמִי** – המהווה אנטינום; שייך אליו או נושא את תכונתו.
- אַנְתֶּרֹפּוֹצִנְטִרִי** [יִוִּנִית: האדם במרכז]. המציב את האדם במרכז ההווה, כפסגת חשיבותה, כעיקר תכליתה. (ניגודו: תְּאוּצִנְטִרִי – המציב את האֵל-במרכז).
- אַסְקֶפִּיזְם** נטייה לברוח מן המציאות וקשייה (אל מחוזות דמיון והזיה), חמקנות, תלישות ושגייה בדמיונות שוא.
- אַסְקֶפִּיטִי** – בעל נטייה כנ"ל, נושא אופי כנ"ל.
- אַפִּיסְטִמולוֹגִיָה** תורת ההכרה. התחום בפילוסופיה החוקר את הידיעה האנושית, (מהותה, תנאיה וסוגיה).

- אֶפְרַיִם** מלכתחילה, קביעה נתונה מראש, בטרם מעשה. (היפוכו: אֶפְסֹטְרִיָּי – בדיעבד, לאחר מעשה ובמבט לאחור).
- אֶקְוִילָנְט** שווה-ערך, מקביל, שקול כנגד.
- אֶקְזִיסְטֵנְצִיאֲלִיָּזְם** קיומיות, קיומיות-גרידא. זרם פילוסופי אשר פרח באירופה (ובלט בצרפת) באמצע המאה העשרים ואשר גרס כי הקיום האנושי כשלעצמו – (חווית-היחיד, תודעתו ותובנותיו) – קודם למהות (אשר לעולם היא בלתי נתפסת).
- האקזיסטנציאליזם שלל את המטפיסיקה והרציונליזם, וגם קבע כי על כל יחיד לבחור ולקבוע לעצמו את כללי המוסר.
- אֶקְזִיסְטֵנְצִיאֲלִיָּסְטִי** – קיומי, קיומי-גרידא. שייך לזרם הפילוסופי הנ"ל או נושא את אופיו.
- אֶקְטִיבָּה** האגף החיובי במאזן הכללי. המונח מושאל מתחום הנהלת החשבונות, ומשמעו: טור הזכות שבעריכת נתוני המאזן; (קיימת גם הצורה: 'אקטיב'). לעומתו, מכונה טור החובה במאזן בפשם: 'פסיב'.
- אֶקְסֵטְרִוֹרְטִי** פונה (או מופנה) כלפי חוץ. (היפוכו: אֶיִנְטְרוֹוֹרְטִי).
- אֶקְסֵטְרִטִּירִיטֹוֹרְיָאֲלִי** שמחוץ לטריטוריה; מחוץ לגבולות ארץ; מחוץ לתחום שיפוט ריבוני של מדינה או רשות.
- אֶקְסֵקְלוֹסִיבִּיּוֹת** ייחודיות, בלעדיות. 'בכירות' או 'יוקרה הנועדת רק לחוג מצומצם.
- אֶקְסֵקְלוֹסִיבִּי** – ייחודי, שייך לנ"ל או נושא את אופיו.
- בְּלִטְרִיִּסְטִיקָה** ספרות יפה. דברי עיון שאינם מחייבים, 'הלכה שאינה למעשה'; בלעג: פיטומי מילים.
- בְּלִטְרִיִּסְטִי** – שייך לנ"ל או נושא את אופיו.
- בְּרִיִּסְטֹוֹר** באנגליה: תואר-הסמכה של עורך דין בכיר, המורשה לטעון בבתי המשפט הגבוהים.
- גְּנוֹסְטִי** [יְנִיָּת: גְּנוֹזִיס – דעת]. השייך לגְּנוֹזִיס. דתות גנוסטיות – דתות ההכרה, אשר עיקרן בתחום הידיעה הרצויה בעיני האל, והטוענות כי מגישות הן למאמינים ידיעה מוחלטת של האמת האלוהית המטפיסית. (היהדות – אשר עיקרה בקודש-המעשה – אמורה לצאת מכלל זה).
- גְּנִיזָה** התהוות ראשיתית, הינלדות, מוצא הדברים; (בתרגום השבעים: ספר בראשית – Genesis).
- דְּדוֹקְצִיָּה** היסק מן הכלל אל הפרט, מן המכלול אל קטעו. היסק מן התוצאה אל הגורם. (ההפך: אינדוקציה).
- דְּדוֹקְטִיבִּי** – על דרך הדדוקציה.

[לטינית: דומינו – ארון. אנגלית: דומיניון – תחום שליטה]. מדינה
בחבר העמים הבריטי הנתונה תחת שלטון-העל האימפריאלי אך
מקיימת שלטון עצמי משלה.

דוֹמִינְיוֹן

[בין הקדומה: ויכוח לשם חתירה לאמת, על-ידי עריכת עימות בין
הרעיונות השונים]. 'שקלא וטריא' – אינטראקציה – בין גורמים
הנוגדים ומשלימים זה את זה, תוך חתירה לתוצאה משופרת, אשר
תושג לאחר שלב של כרסום והפריה הדדיים בין גורמי המוצא.

דִּיאָלֶקְטִיקָה

מורכבות הנושאת בחופה סדרת ניגודים המשפיעים זה על זה, (תוך
הנחה כי הניגודים נחוצים זה לזה במהלך החתירה לשלמות).

מהלך ההתפתחות של מושג (או גם של מציאות ממשית) על דרך
השילוש הדיאלקטי: תזה, אנטי-תזה, סינתיזה. (הגל הציב ותיאר את
המהלך במישור העיוני-פילוסופי של התפתחות הרוח, ומרקס הרחיבו
אל שדה ההתפתחות החברתית).

התפתחות מהפכנית: חתירה אל שלב עילי תוך שינוי ערכין ביחס
לשלב הקודם.

דִּיאָלֶקְטִי

– שיין לדיאלקטיקה, נושא את אופיה, מתברר מדרך העיון הנ"ל. נוגד
למשנהו (או לקודמו) אך מושפע ממנו ומשפיע עליו; מגיב למשנהו
(או לקודמו) על-דרך 'כיפוף הענף לצידו השני', כדי להביא 'ליישורו'.
בא להחליף את משנהו (או את קודמו) כפרי יתרונו פְּעִימוֹת שביניהם.

[לטינית: להפנות הצידה]. הסחה, הטיה.

דִּיבְרָה

– מסיח, מטה מן העיקר אל הטפל, סר מדרך המלך.

דִּיבְרָסֵט

התפלגות, התמיינות; היווצרות מערך של הוויות מובדלות (ונוגדות).

דִּיפְרֵנְצִיאַצְיָה

פגיעה בכוח-העמידה, הרפיית (או רפיון) ידיים; השחתת מידות,
הידרדרות מוסרית.

דְּמוֹרְלִיזַצְיָה

דְּמוֹרְלִיזַצְיֹנִי – נושא את האופי הנ"ל.

הנחה, השערה, תאוריה (בלתי מוכחת).

הִיפּוֹתָזָה

– משוער, תאורטי-בלבד, אפשרי (שאינו ודאי).

הִיפּוֹתָטִי

'צמחיות', צימוח, או כוח-צמיחה. גידול והתפתחות הנובעים רק
מצמיחתו החומרית של האורגניזם. שב"ד נוקט תדיר במושג זה
כדי לאפיין התנהלות סתמית, בלתי רצונית ובלתי מתוכננת, הנעשית
בלא מחשבה, בלא מודעות והתכוונות רוחנית, שלא לאורו של עיקרון
מדריך, וללא חתירה מכוונת אל היעד.

וּגְטַצְיָה

– 'צמחי' או 'צימוחי' כנ"ל; חסר אוריינטציה, חסר תכלית, סתמי,
ריק מתודעה, נעדר-רוח.

וּגְטַטְיָבִי

וִיקְטוֹרִיאָנִי אופייני לתקופת המלכה ויקטוריה, באנגליה של סוף המאה ה-19. (היתה זו תקופת זוהר, שלוה ושגשוג, מבית ומחוץ; התאפיינה בצמיחה כלכלית ובתנופת בנייה).

וְסָל [אנגלית: משרת, אריס]. כפוף למרותו של אחר, משרת (המציית לאדונו בהכנעה), משועבד. (אמור גם על ציבור או מדינה הכפופים לאדון חיצוני).

– נושא אופי כנ"ל.

טְמִפּוֹרְלִי זמני, ארעי וחולף. המונח הכנסייתי לציון הבלי העולם-הזה החולפים ועוברים – החילוניות וכל צד החול שבחיים – ואמור ביחוד כלפי השלטון המדיני החילוני. (לעומתו: ספיריטואלי – כל הקשור לקדושה הנצחית).

טְרוֹבְאָדוֹר [פרובנסלית: חרוזן]. פייטן שחיזר על פתחי הטירות בצרפת ובאיטליה של ימי הביניים, ושר שם שירי אהבה, עלילות מלכים ותהילות אבירים. בהכללה: זמר עממי נודד.

טְרוֹבְאָדוֹרִיּוֹת – פייטנות עממית ונלבבת, שובת-לב שומעיה.

טְרַנְסְפִּלְנְטִיצְיָה [לטינית: מעבר + להשתיל]. השתלה (גם במובן תוכני, ערכי ורוחני).

טְרַנְסְפִּנְדִּנְטִילִי / טְרַנְסְפִּנְדִּנְטִי [לטינית: מעבר + טפס]. שמעבר לתחום בינת אנוש, נפלא ממושגיו, מעל לגבול ההכרה; שמעל-ומעבר לעולם הזה (= עולם החומר והתופעות הנתפסות), מטפיסי, על-טבעי, נשגב; (גם תואר לאֶל עליון, בורא עולם ומנהיגו). חוץ מערכתי, יוצא מן הכלל; עילי, שממעל לסבך הפרטים.

טְרַנְסְפִּנְדִּנְטִילִיזְם – התפיסה הדתית של האֶל כנעלה מן העולם הזה ונפלא מתפיסתנו. גישה המתנשאת אל-על (או מתימרת בכך), ומסגלת לעצמה דְבָקוֹת בעקרונות נעלים (גם באופן מזויף).

לְבִירִינְט מבוך, מבנה מפותל (גם ערכי ורעיוני) הגורם לאבדן אוריינטציה.

לְבִנְסְרָאוֹם [גרמנית: מרחב-מחיה]. הטריטוריה הנחוצה לאומה כדי להוציא לפועל את שאיפותיה המדיניות, לקיים ולפתח את כלכלתה, וליישב את אוכלוסייה. (במונח זה הצדיקו הנאצים את כיבושיהם במזרח אירופה).

לְוִנְט [צרפתית: המזרח]. במאה ה-19: ארצות חופו המזרחי של הים התיכון. (נאמר גם בלעג המכוון לאופי – או לחוסר-האופי – של הערבים השוכנים בארצות אלה).

– שייך לארצות המזרח (ולסממניהן התרבותיים); נושא אופי 'מזרחי'; חסר אופי, שטחי, בטלן וחסר-יחס לזמן, נעדר יוזמה, חסר עידון, רדוד וסר-טעם, 'המוני' ו'זול'; מתרפס לאדונו.

- לִוְנָטִינִיזְם** – אופי, הלך-רוח וקצב-חיים כנ"ל.
- לְטָנְטִי** [לטינית: מוסתר]. רדום, כמוס, סמוי מן העין (אך עשוי להתעורר ולהתגלות). מצטבר בסמוי (עד שיתגלה).
- מוֹמָנְט** [לטינית: לנוע]. גורם (משפיע או מניע), רכיב, נסיבה מכרעת. רגע.
- מוֹנִיזְם** [יְוִנִית: מונו – יחיד]. אחדנות; הגישה הדוגלת באחדות הַיֵּשׁ – לעומת דואליזם (= שניות), או פלורליזם (= ריבוי). מדיניות: התבססות על עיקרון-עליון יחיד, השליט (וגובר) על כל גורמי המשנה.
- מוֹנִיֶסְטִי** – אחדותי, נושא אופי כנ"ל.
- מֵטְרִיאָלִיזְם** הזרם הפילוסופי המעניק למכלול הַיֵּשׁ החומרי מעמד ראשוני ועדיף, (לפעמים אף בלעדי), על-פני ערכי הרוח ומהלכיה, תוך שהוא מסביר את התופעות הרוחניות במונחים פסיקליים. מרקס ואנגלס העמידו את הדוקטרינה המכונה 'מטריאליזם דיאלקטי' (הבנויה מעל ה'מטריאליזם ההיסטורי'), זו השיטה הקובעת כי ההווה החברתית-כלכלית היא המעצבת את תודעת האדם, והתופסת את ההיסטוריה כמלחמת מעמדות אשר תוכיל בהכרח, בדרך דיאלקטית, לניצחון מעמד הפועלים ולייסוד חברה שוויונית.
- מֵטְרִיאָלִיֶסְטִי** – חומרני; דוגל כנ"ל, שייך אליו או נושא את אופיו.
- מֵטְרִיאָלִי** – חומרי.
- מְנִיָּה** שיגעון (מלִוְנָה בפרצי אלימות), 'שיגעון לדבר אחד', אובססיה.
- מְנִיאָק** – משוגע, 'משוגע לדבר אחד', אחוז מניה כנ"ל.
- מְקִיאָלִיזְם** מקורו של המונח במשנתו של ניקולו מְקִיאָלִי (איטליה, תחילת המאה ה-16), אשר לימד בספרו 'הנסיך' כי המטרה – התמדת השלטון וצבירת עוצמה ביד המושל – מטהרת כל אמצעי הנקט כדי להשיגה, לרבות שקר ובגידה.
- בהכללה: תועלתנות אשר נעדרים ממנה ערכי מוסר, והיא אף רומסת אותם מדעת בדרכה אל מטרתה.
- שב"ד נוקט במונח זה כדי לאפיין חתירה למטרה פוליטית מצומצמת ו'סופית' – (למשל: המדינה, או גירוש הבריטים מכאן) – כאשר מטרה זו היא חזות-הכול, והחתירה לקראתה נעשית שלא על יסוד הערכים ה'אינסופיים' הראויים (= ערכי נצח ישראל ותרבותו), ואף תוך עיוותם של אלה למען המטרה המיידית.
- מְקִיאָלִיֶסְטִי** – נושא אופי כנ"ל, שייך אליו, נגוע בו. חותר למטרתו בלא מצפן ערכי ובסיס מוסרי.
- מְרָס** [ברומא: אַל המלחמה]. כוכב הלכת מאדים.

- נְבֻזָה** עֲצַבְנוֹת חוֹלְנִית; כְּפִיּוּת; חוֹסֵר שִׁוּוֹי-מִשְׁקָל מְנַטְלִי; הַתְּנַגְּשׁוֹת בֵּין רוֹבְדֵי-נֶפֶשׁ מוֹדַחְקִים לְבֵין אֱלֹהֵי הַנְּחֻזִים כְּלָפִי חוּץ.
- נְבֻזָּה** – עֲצַבְנִי; כְּפִיּוּת; סוֹבֵל מִן הַהִפְרָעָה הַנִּלְלָה.
- נִמְיָנָלִי** שְׁמָנִי, בְּשֵׁם בְּלִבְד, אֲשֶׁר שְׁמוֹ חֹסֵר תּוֹקֵף וְאִינוּ מֵיִצֵּג מֵהוֹת וּמִמְשׁוֹת תּוֹכְנִית (אוֹ עֵרֶךְ אִמִּיתִי).
- נִיְהִלְיָמוֹס / נִיְהִלְיָמוֹס** [לְטִינִית: נִיְהִל – אֶפְסָה]. שְׁלִילַת כּוֹל. שְׁלִילַת הַחֻקִּים וְהַכְּלָלִים, הַמְּסוּרָה וְהַמּוֹסָכְמוֹת. שְׁלִילַת כָּל מִשְׁמַעוֹת וְתַכְלִית. פִּילוֹסוֹפִיָּה: כְּפִירָה בְּקִיּוּמָה שֶׁל אִמַּת כְּלִשְׁהָ, שְׁלִילַת כָּל מִקּוֹר לְעֹרְכִים (וּמַכְאֵן: שְׁלִילָה עֵקְרוֹנִית שֶׁל חֵיב מוֹסְרִי כְּלִשְׁהוֹ). מְדִינִיוֹת: שְׁלִילַת הַמְּשַׁטֵּר וּמוֹסְדוֹתָיו, (תּוֹךְ שְׁאִיפָה לְהוֹרְסִים). בְּפוֹעַל – הַפְּקָרוֹת מְדִינִית.
- נִיְהִלְיָסְטִי** – שִׁיךְ לְנִל, דוֹגֵל בּו; נוֹשֵׂא אֶת אֹפִיּוֹ; מוֹפְקֵר, פּוֹרֵק עוֹל.
- נִרְקִיָּזִים** [בְּמִיתוֹלוֹגִיָּה הִינְיִנִית: נִרְקִיָּסוֹס שְׁנַגְזוֹר עֲלָיו לְהַתְּאָהֵב בְּכַבּוֹאֵת פְּנִי בְּנֵהֵר, מֵת בְּחַבְלֵי אֲהַבְתוֹ שֶׁלֹּא יִכְלֶה לְהַתְּמַמֵּשׁ, וְהַפֶּךְ לְפָרַח הַנִּרְקִיָּסִים]. אֲהַבְתַּ עֲצָמוֹ; תְּסַבֵּיךְ שֶׁל הַתְּאָהֲבוֹת עֲצָמִית, הַעֲרָצָה עֲצָמִית חוֹלְנִית, עִיסוֹק מוֹפְרָז שֶׁל אָדָם בְּעֲצָמוֹ.
- נִרְקִיָּסְטִי** – שִׁישׁ בּוֹ כְּנִל, נוֹשֵׂא אֹפִי כְּנִל.
- סוֹבְלִימְצִיָּה** הַעֲלָאָה, זִיכּוֹךְ; רִיסוֹנָם וּפִיתּוּחָם שֶׁל דַּחְפִּים (מִינִיִּים), רִגְשׁוֹת גָּסִים וְתַכְנִים נְמוֹכִים – לְהִיּוֹתָם עֲדִינִים וְנֶאֱצָלִים, (בְּזִכּוֹת חִינּוֹךְ וּמֵאֲמָן נִפְשֵׁי מוֹסְרִי).
- סוֹגְסְטִיָּה** הַשְּׁאָה – הַטְּלַת הַשְּׁפָעָה נִפְשִׁית חֻזְקָה עַל הַזּוֹלַת הַגּוֹרֵמַת לוֹ לְפַעוֹל כְּרָצוֹן הַמְּשַׁפִּיעַ, תּוֹךְ נִיטְרוֹל רְצוֹנוֹ-שְׁלוֹ וְאֵבֶדֶן שִׁיפּוּטוֹ וּבִיקוּרָתוֹ הַעֲצָמִית. מַעִין הִיפּוּזָה.
- סוֹגְסְטִיבִי** – מִשְׁפִּיעַ כְּנִל. שִׁישׁ בּוֹ סוֹגְסְטִיָּה כְּנִל. דֶּרֶךְ הַתְּנַהֲגוֹתוֹ שֶׁל הַמוֹשַׁפֵּעַ כְּנִל (הַנְּתוֹן בְּמַצַּב סוֹגְסְטִיבִי).
- סוֹקְצִסְטִיָּה** סִידְרָה. שׁוֹשְׁלַת צֶאֱצָאִים אוֹ יוֹרְשִׁים (גַּם בְּמוֹבֵן הַרוֹחֲנִי). הַחֲלַפְתַּ מִישֵׁהוֹ בְּתַפְקִידוֹ וּבִיאָה בְּמִקּוֹמוֹ.
- סוֹקְצִסְטִיבִי** – נוֹשֵׂא אֹפִי כְּנִל. סִידְרָתִי; מֵהוּוֶה חוֹלִיָּה בְּסִידְרָה. בֵּא בְּמִקּוֹם קוֹדְמוֹ, מַחְלִיף וְיוֹרֵשׁ אוֹתוֹ.
- סְטָטוֹס** מַצַּב, עֲמֵדָה, מַעֲמֵד. סוֹצִיּוֹלוֹגִיָּה: מַעֲמָדוֹ שֶׁל יַחִיד בִּיחַס לְשֵׁאֵר בְּנֵי חוּגוֹ הַחֲבֵרָתִי.
- סְטָטוֹטְרִי** – מַעֲמָדִי, הַקְּשׁוֹר לְסְטָטוֹס כְּנִל.
- סְטָטִיכָה** [בֵּינּוֹן הַקְּדוּמָה: יְסוּדוֹת הַרְאִשִׁית שֶׁבְּטַבְעֵ: אֵשׁ, אוֹוִיר מִים וְאֵדָמָה]. אוֹן הַטַּבְעֵ: כּוּחַ טַבְעִי אֲדִיר שְׁאִינְנוּ נִיתֵן לְבִלְיָמָה (כְּגוֹן שִׁיטְפוֹן,

התפרצות געשית, וכדומה). בהשאלה: פעולה או היפעלות (ציבורית או חברתית) שאינה מאורגנת ומכוונת, היסחפות בלתי נשלטת, פריצה המתרחשת כמאליה.

— נושא אופי כנ"ל, פורץ ומתרחש מאליו. **סְטִיכִי**

איגוד מקצועי של עובדים בסקטור מסוים, ארגון-פועלים. **סִינְדִיקָט**

— (באירופה של המאה ה-19): תנועה החותרת לשליטת הפועלים

באמצעי הייצור, כאשר הם – ולא המדינה – יכונו את המשק באמצעות האיגודים המקצועיים. הסינדיקליזם ניסה לסלול דרך למהפכה (כוחנית ואליומה) אשר תביא את האיגודים להחלפת המנגנון הריכוזי של המדינה. (שביתות היוו 'נשק' יסודי בדרך התנהלותה של התנועה). "קפיטליזם קואופרטיבי", כהגדרת שב"ד.

— שייך לנ"ל, דוגל בו, נושא את אופיו. **סִינְדִיקָלִיסְטִי**

[יְוִנִית: עם + תושבי האי פְּרַתִים]. צירוף ומיזוג (מאולץ) של השקפות

שונות להשקפה חדשה; מעשה תערובת (או ניסיון התכה) של מקורות ויסודות דתיים שונים לאחדות דתית מחודשת, (המאופיינת בסתירות פנימיות).

סִינְדִיקָרְטִיזְם

[יְוִנִית: שְׁסַע המוח]. שְׁסַעַת: הפרעה נפשית של 'פיצול האישיות',

ניתוק תודעתי בין רבדים האמורים להיות הרמוניים (שכל ורגש, מציאות ודמיון וכד').

סְכִיזוֹפְרִנְיָה

— מצב של פיצול וניתוק כנ"ל. כלאיים של 'כפל הופעה': שימוש

בערכוביה של רבדים סותרים כנ"ל תוך אבדן ההבחנה ביניהם ואי-מודעות לניגודם ההדדי. הדחקת רובד אחד והחצנת האחר תוך אי מודעות לדבר (ולעיוותים הנגרמים ממנו).

סְכִיזוֹפְרִנְיָה

— שסוע, כְּפֹל פנים כנ"ל, שייך לנ"ל או נושא את אופיו. **סְכִיזוֹפְרִנְיָה**

[יְוִנִית: סימון, ציון המשמעות]. משמעותם ומובנם של מושגים. חקר

משמעות המילים.

סְמָנְטִיקָה

— תוכני, מתייחס למשמעות, קשור לפשרו ולהוראתו של מושג או מונח.

סְמָנְטִיקָה

גורם משני בחשיבותו, תוכף ובא אחרי הראשון, נְלָוָה. (מחודש כמונח תאום ל-פרימט – ראה בגלוסר להלן).

סְקוֹנְדָּט

ספקנות, פקפוק, אי-אמון.

סְקֶפְטִיצִיזְם

— ספקן; נושא אופי כנ"ל.

סְקֶפְטִיקָה

ייצור חרושתי. בלעג: "ייצור" – המצאה – של תאוריה על-סמך

הנחות שוא, הוכחות כוזבות וכד'; מעשה זיוף.

פְּבְּרִיקָצְיָה

- פּוֹטוֹרִיזְם** [לטינית: פוטורום – עתיד]. באיטליה של ראשית המאה ה-20, (ואחר-כך במערב אירופה וברוסיה): זרם בספרות באמנות ובתאטרון אשר שלל את מסורת העבר, מרד בצורות המקובלות, ופנה אל עתיד חדש. סגידה – ברוחו של הזרם הנ"ל – לדינמיות, לכוחניות, למכונה ולטכניקה החדשה.
- פּוֹטוֹרִיִּסְטִי** – נושא אופי כנ"ל. פונה לעתיד (תוך התעלמות מן העבר, התכחשות לו, או מרידה בו).
- פּוֹסְטוּלָט** [לטינית: מה שנדרש]. 'מקדמה' (כתרגומו של שב"ד). דרישה מקדמית; הנחת-יסוד ותנאי-מקדים, אשר רק בהתקיימו יוכלו להיבנות על-גביו נדבכי הבניין (המחשבתי או המעשי). עיקרון שביסוד הדברים.
- פּוֹסְט סֶקְוִיפְטוּם** "לאחר הכתיבה". ראשי תיבות מקובלים בסוף מכתב – P.S. – לתוספת דבר-מה לאחר החיתום.
- פְּטִישׁ** [צרפתית: מלאכותי]. עצם כלשהו (למשל: יצירת אמנות) או מופע-טבע (כגון: אש) המהווה מושא להערצה או לסגידה (תרבותית או פולחנית); צלמית, פסל-אליל.
- פְּטִישִׁיזְם** – נוהג של הערצה או סגידה (תרבותית או פולחנית) לפְּטִישׁ כלשהו; יחס של היצמדות רוחנית אמוציונלית – ואף הֶאֱלָהָה (או כמעט כך) – כלפי פְּטִישׁ כלשהו.
- פְּטִרִימוֹנִיזְם** [יונית ולטינית: פְּטִר – אב]. ירושה, נחלת אבות.
- פְּטִרִימוֹנִיָּאָלִי** – שייך לנ"ל או בא מכוחו. העיקרון של בעלות המלך על ארצו (ותושביה) מכוח היות מלכותו ובעלות-זו ירושה לו מאבותיו (או קודמיו בשושלת המלוכה).
- פְּלֶבֶס** [לטינית: המון]. פשוטי העם; (גם במשמע: אספסוף). מקור הביטוי ברומא העתיקה: הפטריקים היו בני המעמד החברתי הגבוה ונושאי כל המשרות הציבוריות; ואילו הפלֶבֶסִיאִים היו פשוטי העם, ונמנעה מהם ההשתתפות בחיי הציבור. במאה השלישית לפנה"ס השיגו הפלֶבֶסִיאִים שוויון זכויות, אך המתחים בין המעמדות נמשכו עוד מאות שנים.
- פְּלִיאָטִיב** תרופת הרגעה (המביאה הקלה זמנית, אך אינה מרפאה), משכך כאבים (לפרק זמן קצר); אמצעי ארעי, שתועלתו חלקית וחולפת.
- פְּלִיאָטִיבִי** – נושא אופי כנ"ל, מרגיע לרגע.
- פְּנָתֵאִיזְם** [יונית: הכול + אלהים]. 'כול-אלוהות'. אחדות אלהים וטבע; שיטה החופפת ומאחידה את האל והיקום, תוך שלילת ישותה של אֱלֹהוֹת טרנסצנדנטית (ע"ע).

- פְּנַת־אִסְטִי** – שייך לשיטה הנ"ל או דוגל בה, נושא אופי כנ"ל.
פְּרַבְרָסְיָה סטייה חמורה, עיוות, השחתה (בתחום ערכי המוסר, או ההתנהגות המינית).
- פְּרֻדִּי־פּוֹזִיצְיָה** התפשרות, רגישות (אופייית-נפשית), נטייה (טרומית, שְמראש) לדבר מסוים.
- פְּרוֹטֶקְטוֹרָט** שטח חסות, מדינת חסות (הנמצאת תחת שלטון-על של מדינת-האם, אך ניתנת לה עצמאות מוגבלת).
- פְּרוֹיֶקְצְיָה** [לטינית: זריקה הלאה]. הטלה, השלכה. פסיכולוגיה: נטייתו של אדם (או ציבור) לייחס לזולת (או לציבור אחר) את תחושותיו ומחשבותיו שלו-עצמו.
- פְּרֻטִיקוֹלָרִיזְם** [לטינית: פרטיקולריס – חלקי, נפרד]. התבדלות, התייחדות, התפלגות, אי תלות במרכז או בכלל (ומהלך החתירה לכך).
- פְּרֻטִיקוֹלָרִי־סְטִי** – מתבדל, מתייחד, המגדיר (ומבצר) את תחומו.
פְּרֻטִיקוֹלָרִי – ייחודי, נפרד, העומד-לעצמו.
- פְּרִימָט** בכורה, ראשונות, עליונות; ערך-על – השליט וגובר על ערכי המשנה, (למשל: ערך האדם, בגישה שדגלה ב'פרימט לאומי').
- פְּרַמְנֶנְטִיוּת** [לטינית: להישאר בתוך]. התמדה, תמידות, קביעות.
פְּרַמְנֶנְטִי – תמידי, קבוע, מתמשך, שאיננו פוסק.
- פְּרֻטִיקוֹלָרִי־פְּטָלִי** [לטינית: לחפש + מרכז]. השואף (ונמשך) אל המרכז. תואר לכוח ההֶרְפֵּז – תנועה מן ההיקף אל המרכז.
- קוֹדֶקְס** [לטינית: לוח עץ לכתובה]. ספר חוקים ערוך באופן שיטתי.
קוֹדִיפִיקַצְיָה – כינוס ועריכה שיטתית של חוקים ודינים בתחום מסוים, (על מנת ליצור קודקס שלם והרמוני).
- קוֹוִיזִלִינְג** בוגד בעמו, משתף פעולה עם האויב.
[וידקון קוויזלינג היה פוליטיקאי נורבגי אשר במלחמת העולם השנייה שיתף פעולה עם הנאצים וסייע להם להשתלט על נורבגיה].
- קוֹנְדוֹמִינִיּוֹן** [לטינית: דומינו – אדון. אנגלית: דומינון – תחום שליטה]. שליטה משותפת של שתי מדינות (או אף יותר) על חבל ארץ אחד.
- קוֹוִינְקְטוֹרָה** [לטינית: לקשור יחד]. צירוף הנסיבות, המגמות, ומכלול התנאים המתקיימים בעניין מסוים – (המאפשרים להגיע לתוצאה מסוימת, או גורמים לה).
- קוֹוִינְקְטוֹרָלִי** – קשור לנ"ל, מתאפשר ומתהווה מתוך הנ"ל; ארעי ובלתי יציב, בהיותו תלוי בקווינקטורה חולפת.

- קוֹנְסֵטְלָצְיָה** [לטינית: מצב הכוכבים]. מצג מערכות הכוכבים (=ה"מזלות") ועמדותיהם בזמן מסוים. בהשאלה: מצב העניינים וצירוף הנסיבות במועד (או בפרק-זמן) מסוים. 'מערך עמדות כלי-המשחק על הלוח'.
- קוֹנְסִיסְטַנְטְיוֹת** [לטינית: קונסיסטנציה – מתיישב יחד]. התאמה (בין כלל רכיביו של דבר), היעדר סתירה פנימית, עקיבות, יציבות.
- קוֹנְסִיסְטַנְטְי** – אשר יש בו כנ"ל, תואם.
- קוֹנְפִּירְמַצְיָה** [לטינית: אישור]. הכנסת הנער בברית הדת (הנוצרית). בהשאלה: התקבלות לחברת הבוגרים, התקבלות לברית מסוימת.
- קוֹנְקוֹרְדַט** חוזה בין האפיפורות (או ראשי הכנסייה במדינה) לבין המלך (או הרשות החילונית השלטת), בדבר חלוקת סמכויות ותחומי-אחריות בין הכנסייה לבין הממשל החילוני, (כמרגם בדבר מעמדם וזכויותיהם של אנשי הדת).
- קוֹסְמוֹגוֹנְיָה** [יננית: לידת היקום]. חקר מעשה בראשית וסוד היקום בהיווצרו.
- קוֹרִיקוֹלוֹם** [לטינית: מסלול מירון]. תכנית לימודים, מסלול הלימודים במוסד (להשכלה גבוהה).
- קוֹרְלָצְיָה** יחסי גומלין; זיקה הדדית, מתאם בין (שני) ערכים או גורמים הקשורים זה בזה.
- קוֹרְלָטְיָבִי** – המקיים (או שמתקיימת בו) זיקת-גומלין כנ"ל, נושא אופי כנ"ל.
- קוֹרְלָט** – רכיב הנתון (מול משנהו) בזיקת-גומלין כנ"ל.
- קוֹרְפוֹרְצְיָה** איגוד מקצועי של כל העוסקים בענף מסוים במשק, אשר מאוגדים בו המעבידים והעובדים גם יחד (ולפעמים גם משווקי התוצרת).
- קוֹרְפוֹרְטִיבִי** – משק קורפורטיבי – אשר בסיס ארגונו הן הקורפורציות של הענפים השונים הכלולים בו.
- מדינה קורפורטיבית – מדינה שבה פעילי האיגודים המקצועיים מהווים מעין בית נבחרים (או מיוצגים בו בהרחבה).
שלוש מדינות הנהיגו שיטה זו, בחסותה של מפלגה אחת שבראשה ניצב דיקטטור: איטליה בשליטת מוסוליני (שנות ה-30), ספרד בשליטת פרנקו (עד מותו בשנות ה-70), ופורטוגל בשליטתו של סְלֶזָר (במקביל לפרנקו).
- קְזוֹאִיסְטִיקָה** [לטינית: קזוס – מקרה]. דרך חקיקה אשר רובד המוצא שלה הוא 'אוסף' המקרים הספציפיים – והכללים נבנים על-פיהם – בהבדל מחקיקה שיטתית המתבססת על עקרונות, וקודיפיקציה (ע"ע) סדורה. כליל המקרים הפרטיים כבסיס נתון לחקיקה. חקר הקשר בין המקרים והעקרונות. בהשאלה: פלפול וסילוף ההיגיון הישר.

- קְזוּאִי־סֵטִי** – קשור למקרה פרטי, סגור בגבולותיו. אוחז או כלול בשיטה הנ"ל, נושא אופי כנ"ל.
- קְנֻן** [יְנִינִית: סרגל המשמש קנה מידה]. מערך חוקים (שהתקבל על ידי הכנסייה הקתולית); חוקה; מכלול (כתוב) של עקרונות, הנחות, דעות וכללים המקובלים על מקבליהם. כלל הספרים אשר נקבעו ככתבי הקודש. מכלול היצירות של תרבות או תקופה מסוימת.
- קְנֻנִי** – כלול בקנון כנ"ל, נושא את אופיו. מוסמך; המקובל על הכול. מוכר כקדוש ומחייב. מוכר כיצירת מופת.
- קְנֻנִי־צִיָּה** – צירוף אל הקנון כנ"ל. הענקת תוקף קדושה לספר (או לסוג ספרות) מסוים. הקדשה – (בכנסייה הקתולית: הכרזה על צירופו של מנוח כלשהו לקדושי הכנסייה).
- רְבִיזָּה** [לטינית: שוב + לראות]. סקירה חוזרת, ביקורת הקיים, בחינתו של דבר מחדש לשם עריכת השינויים והתיקונים הנדרשים בו. (מכאן: רביזיוניזם).
- רְדֻקְצָה** [לטינית: שוב + להוביל]. הפחתה, צמצום. פילוסופיה: הַעֲמָדָה, הצבה (מחדש), מיקום (או התמקמות) מחדש.
- רְהִבִּילִיטַצְיָה** [לטינית: שוב + יכולת]. שיקום; החזרת עטרה ליושנה, טיהור, השבת כבוד וזכויות (שאבדו או נלקחו).
- רֻדִימָנְט** [לטינית: מחוספס]. שריד של איבר שלא התפתח. בהשאלה: דבר (או ערך) מנוון, גולמי, ראשוני-בלבד (ושלא התפתח), בלתי בשל (שנותר בוסר); שריד לדבר שהיה ואיננו, שריד לשלב קדום שחלף.
- רֻדִימָנְטִי** – המהווה רודימנט כנ"ל, נושא את אופיו.
- רְטֻרוֹסְפֶּקְטִיבִי** [לטינית: בהסתכלות לאחור]. בסקירה לאחור, במבט מן ההווה אל העבר, בפנייה אל אשר התרחש בעבר.
- רְפֶּלְקֶס** [חֲזֵר, פעולה-חוזרת (כתגובה לפעולה שקדמה)]. בבואה, השתקפות.
- רְפֶּלְקֶסִיבִי** – נושא אופי כנ"ל. מופנה כלפי עצמו, 'תגובתי', המהווה היפעלות-חוזרת, מיתאם מחדש (על-דרך ההיזון החוזר).
- רְפֶּרֶזֶנְטַטִיבִי** 'ייצוגי', המייצג את שולחו כראוי ובכבוד.
- תְּאוֹסוֹפִיָּה** [יְנִינִית: אֱלֹהִים + חכמה]. חקר האלהות. חתירה לַיָּדַע ולהכרת ההווה האלהית; חתירה לתאוריה כוללת (או תובנות חלקיות) בדבר מהות האל ומפעלותיו.
- תְּאוֹצֵנְטִי** המציב את האל במרכז ההווה. (ניגודו: אנתרופוצנטרי – המציב את האדם במרכז).

